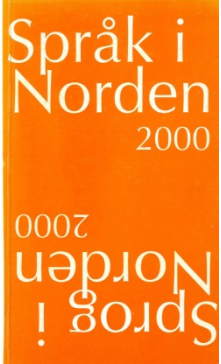

Sprog i Norden

Titel:	Hilsningstale på årskonferansen til de nordiske sprog­nemndene i Höfn i Hornafirði 26. august 1999	 The logo for 'Språk i Norden 2000' is a vertical orange rectangle. The text 'Språk i Norden' is written in white at the top, with '2000' below it. At the bottom, the text 'Sprog i Norden' is written in white, rotated 180 degrees.
Forfatter:	Guðríður Sigurðardóttir	
Kilde:	Sprog i Norden, 2000, s. 5-11	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive	

© Nordisk språkråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Hilsningstale på årskonferansen til de nordiske språknemndene i Höfn i Hornafirði 26. august 1999

Guðríður Sigurðardóttir

Kjære møtedeltakere!

Det er en sann fornøyelse for meg å få anledning til å hilse dere her i dag når vi skal debattere våre nordiske språks stilling og det nordiske språksamarbeidet. Det språklige samarbeidet mellom landene i Norden er viktig og knytter seg ofte til andre deler av samarbeidet på en innfløkt og til og med usynlig måte.

Det har for eksempel blitt hevdet at slektskapet mellom de nordiske språk er det som i stor grad danner grunnlaget for den nordiske identitet og at denne identiteten står i fare dersom vi ikke dyrker det språklige samarbeidet. Her på Island hører man svært ofte røster som uttrykker bekymring over at de unge heller snakker engelsk enn noen av de nordiske språkene med sine jevnaldrende i de andre nordiske land.

Dette gjelder ikke bare for de unge; situasjonen er egentlig den samme for de som er eldre også. I virkeligheten har språkene utviklet seg så forskjellig gjennom tidene at det ikke er noen automatikk i at folk i de nordiske land uten videre forstår hverandre. På Island har vi i lang tid gått særlig inn for å bevare og vedlikeholde det islandske språket blant annet med sær-islandske nylaginger (nyord). Nylig hørte vi fra Sverige at man der mener det er grunn til å ty til spesielle forholdsregler for å bevare det svenske språket, særlig med tanke på den raske utvikling vi har innenfor informasjonsteknologien.

I nordisk sammenheng er det visse blitt lagt vekt på å dyrke det språklige samarbeidet på forskjellig måter, og slik vil det også være i den nærmeste fremtid. Det er blitt satt i gang forskjellige prosjekt både av de nordiske myndigheter, av forskjellige organisasjoner og av enkeltpersoner. Landenes myndigheter har hatt omtanke for språksamarbeidet, og i de fore-

gående år har det landet som har hatt formannskapet i Nordisk ministerråd når det gjelder utdanning, kultur og forskning, prioritert det språklige samarbeidet ved utformingen av det nordiske samarbeidets politikk på dette området.

Det er nok å nevne det omfattende prosjektet NORDMÅL som i de siste årene har fått stor tilslutning i landene, og som i dag omfatter et variert samarbeid på det språklige området.

Det skal imidlertid ikke legges skjul på at ikke alle land i Norden sitter ved samme bord når det gjelder språkforståelse landene imellom, og de muligheter folkene har til å uttrykke seg på sine egne språk både i formelle og uformelle kontakter. For eksempel er Island og Finland sammen med Grønland, Færøyene og Sameland i en helt annen situasjon enn Danmark, Sverige og Norge når det gjelder dette.

Det er et helt annet liv å kunne snakke sitt eget språk i det nordiske samarbeidet slik representanter fra disse tre landene kan gjøre. Med det i tankene kan man spørre: Hva kan gjøres?

Det finnes ingen enkle svar på dette spørsmålet, men det nytter ikke å stikke hodet i sanden. Man kunne for eksempel spørre om tolkning kunne være en løsning? Gjennom årene har bruken av tolker i det nordiske samarbeidet blitt betraktet med skepsis, en holdning som det imidlertid er skjellig grunn til å revidere; noe som vel også har skjedd i økende grad nå i de senere år. Er det for eksempel ikke ønskelig at islandsk, som er det språket som er mest likt det som ble brukt her i Norden i forne tider, får klinge i de nordiske fora? – Det samme gjelder jo også for de andre språkene.

Men det som først og fremst må veie tyngst i pleiingen av det nordiske samarbeidet, er årvåkenhet og motivasjon og landenes interesse for å bevare kontakten. Man er imidlertid i stigende grad blitt oppmerksom på at det direkte møtet med et annet nordisk lands språk og kultur er et av de mest virksomme midler når det gjelder å skape nordisk engasjement og fremme språkforståelsen.

Fra offentlig hold er det blitt produsert mange rapporter om de nordiske språkenes stilling og forholdet mellom dem.

For eksempel vedtok utdannings- og forskningsministrene i desember 1996 å nedsette en arbeidsgruppe, språkpolitikkgruppen som hadde som mandat å komme med forslag til en nordisk språkpolitikk og til en forbedret struktur for språksamarbeidet i Nordisk ministerråd. Dette ble gjort på bakgrunn av samarbeidsministrenes rapport: *Det umistelige rapport om den nordiske sprogforståelse i et bredere perspektiv.*

Språkpolitikkgruppen ble nedsatt i samråd med kulturministrene. Utdannings- og forskningsministrene, kulturministrene og samarbeidsministrene behandlet så i juni 1998 det utarbeidde forslag til politiske hovedmål og fastsatte retningslinjer for en ny struktur for Ministerrådets språksamarbeid.

Utgangspunktet for Ministerrådets forslag er dels å fastholde og styrke den politiske interesse for det nordiske språksamarbeidet; dels å skape strukturelle forutsetninger for bedre sammenheng i Ministerrådets språksatsninger. De skandinaviske språkene skal fortsatt utgjøre en felles ramme for det nordiske samarbeidet, og internordisk språkforståelse og kulturkompetanse skal fastholdes og videreutvikles særlig i forhold til finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk og samisk.

Hovedansvaret for det språklige samarbeidet skal ligge hos utdannings- og forskningsministrene og hos kulturministrene, som skal ta initiativ til å utvikle tverrsektorielle prosjekter og stå for implementering og oppfølging av en NORDISK SPRÅKPOLITIKK.

Det skal foretas en styrking av ordningen med tolkning slik at skandinaviske nordboere får muligheter til tolkning når det er relevant for deres deltakelse i nordisk samarbeid. Videre skal det i Ministerrådet skapes rammer for tolkning fra islandsk til et skandinavisk språk.

På sin 50. sesjon i november 1998 godkjente Nordisk råd Ministerrådets forslag til en Nordisk språkpolitikk.

I tillegg til dette har undervisnings-, forsknings- og kulturministrene godkjent følgende tiltak for en konkret implementering av en ny struktur for språksamarbeidet:

Det er blitt etablert en referansegruppe som består av ett medlem fra hvert av de nordiske land utpekt av embetsmannskomiteen for undervisning og forskning, dessuten ett medlem utpekt av embetsmannskomiteen for kultur, ett medlem utpekt av det grønlandske hjemmestyre, ett medlem utpekt av det færøyske landsstyre og ett medlem utpekt av Nordisk samisk institutt.

Referansegruppen skal skape helhet og sammenheng i Ministerrådets mange språkaktiviteter samt ha spesielt ansvar for NORDMÅL og samarbeidet med nordiske interessenter på språkområdet. Til slutt skal Ministerrådet oppprioritere en særlig innsats på språkområdet for barn og unge, for deres lærere samt undervisning av voksne i arbeidsmarkedet.

Den språkpolitiske referansegruppens mandat er å være rådgiver for Ministerrådet (MR-U og MR-K) når det gjelder språksatsninger, og legge frem språkpolitiske spørsmål for ministrene.

Gruppen skal ha det overordnede ansvaret for NORDMÅL og legge frem forslag til undervisnings-, forsknings- og kulturministrenes 5-årige handlingsplaner og embetsmannskomiteenes årlige virksomhetsberetninger for å sikre helhet og sammenheng i Ministerrådets språkaktiviteter. Referansegruppen skal se på prioriteringen av Ministerrådets satsninger innen språksamarbeidet, komme med forslag til evaluering av nordiske språkaktiviteter, og ta initiativ som fremmer synergieffekt og koordinering når det gjelder de nordiske språksatsningene. Den skal videre fremme samarbeidet med nordiske interessenter på språkområdet såsom frivillige organisasjoner og bilaterale organer.

Medlemmene av den språkpolitiske referansegruppen er utpekt for en periode på tre år, og kjerneoppgaven for gruppen er å legge frem for ministrene et utkast til et nytt NORDMÅL.

Det er klart at en fremgang for hele denne virksomheten bygger på et omfattende samarbeid mellom alle de som har med språk å gjøre i de nordiske land.

Det nordiske språksamarbeidet har fått de nordiske ministrenes oppmerksomhet. I Islands formannskapstid og på det første ministermøtet som de nordiske utdannings- og forskningsministrene holdt i mars 1999, bestemte de seg for å arrangere en egen temadiskusjon om de små språkenes stilling. Dette ble gjort særlig med tanke på den raske utvikling som finner sted innenfor informasjonsteknologien (IT). Utviklingen innen informasjonsteknologien vil nemlig kunne få en omfattende og gjennomgripende innflytelse på fremtidens utdanning og undervisning, blant annet gjennom for eksempel spesialiserte undervisningsprogrammer, gjennom databanker og telekommunikasjon. Siden det samtidig er klart at engelsk er det språket som brukes mest i forbindelse med denne teknikken, blir spørsmålet om elevenes status i de små språksamfunn og forholdet til informasjonsteknikk mer og mer aktuelt. Og man kan spørre om det for eksempel er et realistisk mål å få oversatt og bearbeidet datateknikkens programvarer.

Det ville ikke være av veien, synes man, at det i den nordiske debatt om de små språksamfunns stilling i forhold til den hurtige utviklingen innen informasjonsteknologien, ble overveid om man ikke skulle peke ut noen problemer som er felles for de nordiske land. Samtidig kunne det være interessant å undersøke hva det er som skiller landene i Norden på dette området.

På ministerrådsmøtet diskuterte ministrene spørsmålet om engelsk som språk innen informasjonsteknologien er en trussel mot de små språk, og om det i IT-verdenen ikke skjer en viss tilpasning av de små språk til engelsk?

Spørsmålet om elevenes status i de små språksamfunn når det gjelder informasjonsteknologi, trenger seg stadig mer og mer på. Spørsmålet som dukker opp, er om denne utviklingen i IT-verdenen innebærer en risiko for de små språksamfunn.

På ministermøtet og i den forberedende prosessen mellom landene kom det frem at det ikke finnes noen absolutt målestokk for problemer på dette området. Forskjellig historie, kultur, holdninger og ulik størrelse, markedsforhold og offentlig politikk er momenter som betyr noe. Det er ikke usannsynlig at

man vil se annerledes på tingene i det danske og svenske språksamfunn for eksempel, enn i det færøyske og det samiske språksamfunn.

Men hvordan er så forholdene når man ser på Norden generelt? Er det slik at bruken av skolemateriell på landenes egne språk står svakt i forhold til bruken av utenlandsk undervisningsmaterieill; for eksempel materieill på engelsk?

Pr. i dag er det trolig ikke mulig å få et tilfredsstillende svar på dette. Selv om alt undervisningsmaterieill for grunnskolen er på landets eget språk, som for eksempel på Island, og kun en liten brøkdell av materieillet i de videregående skoler på fremmede språk, kan informasjonsteknologien føre til at dette blir endret. I den forbindelse kan man fundere over hva som finnes på landets eget språk, og hva som finnes på engelsk.

Uten slike overveielser er det uklart om det er en fordel å bruke engelsk materieill. Det finnes allerede ganske mye materieill på engelsk på for eksempel CD, og i England har man i skolesamarbeidet vurdert dette og lurt på om de kan være brukbare i undervisningen. En tilsvarende vurdering i de nordiske land kunne være nyttig.

I diskusjonen på ministermøtet snakket man imidlertid om at selv om man kunne si at undervisningsmaterieill var på landenes egne språk, så bar språkene trolig mer og mer preg av å være et slags teknisk språk.

Det kom også frem i forbindelse med ministermøtet at det i de nordiske land ikke finnes regler om bruken av undervisningsmaterieill på hjemmespråket. Forklaringen er trolig den at man hittil har betraktet det som en selvfølgelighet at materieillet skal være på landets eget språk. Teknologitvviklingen ser heller ikke ut til å ha fremtvunget noe behov for politiske målsetninger eller regler når det gjelder bruk av skolematerieill på fremmedspråk i grunnskolen og den videregående skolen i Norden.

På Island er man, slik det har kommet frem, svært bevisst når det gjelder å beskytte språket, og mange betrakter den utvikling som skjer som et reelt problem og en trussel mot språket. Man

kan derfor forvente en betydelig motvilje mot å bruke engelsk programvare i islandske skoler.

På den andre side er det interessant å fundere over hvilken innflytelse bruken av Internett i skolen har når man tar i betraktning at engelsk for det meste er dominerende på Internett, og om Internett kan oppfattes som en trussel mot språket.

I skolene brukes Internett uten forbehold. På Island for eksempel oppfordrer myndighetene – og det uten å bekymre seg – elevene til å bruke Internett. Etter hvert er det ganske mye materiell på lokalspråket som er kommet på Internett i de fleste land. Internett gir også adgang til andre språk, noe som kan stimulere språkkunnskapene generelt, og det ser man på som noe positivt. Engelsk er dominerende også på andre områder i de unges liv, for eksempel i musikken (MTV), så Internett er ikke noe spesielt i så henseende.

Når det gjelder språkteknologiens fremtidige innflytelse på de små språksamfunn, for eksempel, har man av og til sett påstander om at utviklingen innenfor språkteknologien vil løse de mindre språksamfunns engelskproblemer. Men er dette en realistisk påstand?

Det er unektelig flere spørsmål enn svar som dukker opp når man ser på hvilken innflytelse den raske tekniske utviklingen kan ha på språket. Og med dette i tankene er det svært viktig at samarbeidet mellom de forskjellige språknemndene i Norden og mellom andre som har med disse sakene å gjøre, fungerer som det skal.

Man kan selvsagt fundere i det vide og brede over alle de spørsmål som skal tas opp på dette møtet, men jeg tror jeg vil avslutte her. Senere i programmet vil dere behandle forholdet mellom de nordiske språk i en omfattende og instruktiv sammenheng.